

prevenim•dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 17 - 2006

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que analitza les relacions entre les multinacionals del tabac i la indústria del cinema dels Estats Units, basat en l'anàlisi de documents desclassificats i publicats a Internet.

Materials

3

@lko i tbak, parlem-ne per fer un taller a l'ESO (DVD i joc).

Sota pressió per treballar sobre la pressió de grup (exposició i guia).

Xkpts.com per prevenir el consum de cannabis a l'ESO (guies, DVD i web).

En pràctica

4

Orientacions per aplicar diferents tècniques de debat en grup.

L'opinió

4

Ramon Mora i Rosich, reconegut expert en el tema de la "transversalitat", comenta aquest concepte i la seva aplicació en un sistema de serveis locals, posant com exemple el programa de prevenció de drogodependències de Sant Boi.

Finestra oberta

5

Presentació del Pla Local Sobre Drogodependències de l'Ajuntament de Montcada i Reixac, amb comentaris sobre el seu origen i sobre les característiques que el defineixen.

Navegant

5

Comentaris sobre un web interactiu elaborat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona per tal de facilitar una autoexploració del consum d'alcohol i la identificació d'eventuals problemes o situacions personals de risc.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Comentari sobre el programa *Beveu menys*, creat per afavorir la detecció precoç i la intervenció breu en els bevedors de risc i dependents a l'atenció primària de salut.

prevenim•dro és un programa de l'associació:

PDS
PROMOCIÓ I DESVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Aquest número de *Prevenim.DRO* s'inicia amb el comentari d'un estudi sobre les relacions entre les indústries del cinema i del tabac als Estats Units, basat en l'anàlisi d'un gran volum de documents desclassificats publicats a Internet. Segons aquest treball, sembla necessari afavorir entre els adolescents una actitud crítica en front les estratègies publicitàries basades en el cinema. *En pràctica* tracta sobre diferents tècniques de debat en grup, que se sumen a altres menes de tècniques comentades en butlletins anteriors, també molt utilitzades en el treball preventiu aplicat. A l'*Opinió*, en Ramon Mora, expert en el tema de la "transversalitat", ens comenta aquest concepte i la seva aplicació a la intervenció en drogodependències a nivell local. La secció *Navegant* es fa ressò de la posada en marxa d'un instrument interactiu, generat a casa nostra, per facilitar l'autoexploració del consum d'alcohol i la identificació de situacions de risc. Seguint amb l'alcohol, al *Calaix* es comenta un programa per afavorir la detecció precoç i la intervenció breu a l'atenció primària de salut. També hi trobareu la resta de seccions habituals: *Materials*, *Finestra oberta* i *Amb poques paraules*.

Cop d'ull a la recerca

Love Story entre Hollywood i la indústria del tabac

És conegut que el cinema sovint ha estat i és utilitzat com a suport publicitari i mitjà de propagació de noves necessitats i nous hàbits. Això ha estat abastament utilitzat per empreses multinacionals per promoure els seus productes. La capacitat que té la conducta de les estrelles del cinema (tant a les pel·lícules com a la vida real) per modular els hàbits de consum de la població es coneix des de fa anys per la psicologia social, i també per la indústria del tabac, que ha utilitzat la primera indústria cinematogràfica del món per promoure i potenciar l'hàbit de fumar.

L'any 2002, uns investigadors californians van analitzar una sèrie de documents desclassificats de la indústria tabaquera (al voltant de 1500) publicats a Internet. Això els va permetre establir com i quina mena de relació s'ha forjat entre Hollywood i la indústria del tabac dels Estats Units. Els documents revisats pertanyen a les empreses Philip Morris, RJ Reynolds, American Tobacco Company i Brown & Williamson, i descriuen diferents acords amb productores de pel·lícules i de programes de televisió sobre on i com col·locar els seus productes i/o la seva publicitat: en boca dels protagonistes, en segons plans, utilitzant

**(...) entre 1988 i 1997
al 28% de les 25 pel·lícules
més taquilleres de cada any
s'hi podia veure clarament
alguna marca de tabac.**

tècniques subliminals... Molts d'aquests acords eren verbals i, en general, no incloïen transferència de diners, tot i ésser freqüent la contraprestació en espècies, en forma d'objectes de luxe, cotxes, tabac gratuït subministrat regularment als actors, directors i productors, etc.

L'objectiu era que el món del cinema i la televisió transmetés una imatge positiva de l'hàbit de fumar, cercant generar una actitud favorable cap al tabac, principalment entre els adolescents, potencials consumidors de llarga durada. L'article refereix alguns acords generals, i altres de més concrets, entre tabaqueres i productors de Hollywood, establerts sempre indirectament a través d'empreses de relacions públiques. Com exemple, un acord per escrit de 1982 entre RJ Reynolds i la productora de la pel·lícula *Never Say Never Again* establia que la primera pagaria una suma de diners a

la segona a canvi que a la pel·lícula únicament apareguessin els seus productes de tabac i la seva publicitat. Alhora, durant les dècades de 1980 i 1990 Philip Morris, va aconseguir fer sortir els seus productes i/o la seva publicitat a pel·lícules per a tots els públics, com ara *Who Framed Roger Rabbit?* o *Cocodrilo Dundee*.

Malgrat que des de la dècada de 1960 les institucions han creat regulacions i que les empreses tabaqueres hagin negat haver fet promoció del tabac a través del cinema, i hagin establert fins i tot codis d'auto-regulació, els autors indiquen que després d'una disminució de la presència del tabac a les pel·lícules durant les dècades de 1970 i 1980, la seva presència va augmentar significativament durant la dècada de 1990. En aquest sentit, un estudi citat pels autors indica que entre 1988 i 1997 al 28% de les 25 pel·lícules més taquilleres de cada any s'hi podia veure clarament alguna marca de tabac. Amb aquestes dades a la mà, i atès que probablement les coses no són molt diferents a l'actualitat, convindria que des de l'àmbit preventiu sorgissin propostes per educar una actitud crítica entre els adolescents i joves davant les estratègies promocionals i publicitàries basades en el cinema.

Per seguir llegint:

Mekenson C, Glantz S A, (2002) «How the tobacco industry built its relationship with Hollywood». *Tobacco control* (2002); 11: 81-91.

@lko*l* i tba*k*, parlem-ne

Material adreçat a la intervenció preventiva amb alumnes de primer i segon cicle de l'ESO que permet realitzar un taller adreçat a valorar els riscos derivats de l'ús i l'abús de les begudes alcohòliques i del tabac, identificar les influències dels grups socials en el seu consum i propiciar l'adopció de conductes de reducció de riscos en cas de consum.

Elaborat per l'Ajuntament d'Ampostà conjuntament amb el Consell Comarcal del Montsià, en conveni amb la Secretaria General de Joventut i amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, consta d'un DVD pedagògic i d'un joc que inclou un tauler (de 200 x 90 cm.), 40 targetes d'activitats, quatre fitxes, un dau i un full d'instruccions. La metodologia de realització del taller (de 2 hores de durada) contempla que els alumnes vegin la pel·lícula que conté el DVD i després participin, sota la tutela d'un educador, en un joc interactiu de taula que inclou activitats de dibuix, d'escenificació de situacions i de preguntes i respostes.

Més informació: Consell Comarcal del Montsià. Tel: 977 704 371

Sota pressió

Material per facilitar el treball amb grups d'adolescents de 14 a 16 anys al voltant de la pressió de grup i altres temes relacionats, com ara l'assertivitat o la presa de decisions. Elaborat per PDS · Promoció i Desenvolupament Social, amb el suport del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya, consta d'una exposició de 12 plafons (de 80 x 200 cm) muntats sobre expositors plegables, un díptic recordatori de la visita a l'exposició, i una guia (de 28 pàgines) amb propostes per fer diferents activitats que, partint de situacions properes als adolescents, faciliten treballar alguns aspectes de la vida en grup.

El seu àmbit d'utilització inclou els centres i les entitats juvenils, els centres educatius, i altres espais de trobada de joves. Els seus objectius inclouen facilitar la identificació de situacions de pressió de grup per part dels joves, mostrar algunes estratègies per fer front a aquestes situacions, propiciar la reflexió sobre els processos de presa de decisions en situacions de grup i la seva influència sobre el consum de drogues, i sobre l'aprofitament del temps d'oci.

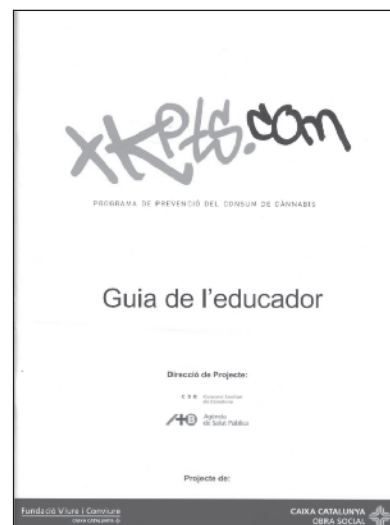
Més informació: PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Tel: 934 307 170

Xkpts.com

Programa de prevenció del consum de cànnabis adreçat al tercer curs de l'ESO. Es tracta d'un projecte de la Fundació Viure i Conviure, dirigit i gestionat tècnicament per l'Agència de Salut Pública de Barcelona, amb l'objectiu d'augmentar els coneixements dels joves sobre els efectes i les conseqüències del consum de cànnabis, identificar la pressió social per consumir-ne que hi ha en el seu entorn i promoure habilitats per refusar el seu consum.

Inclou: una "guia de l'educador" (60 pàgines) amb informació sobre el tema (característiques de la substància, efectes i riscos del seu consum, creences errònies, arguments per rebatre-les, orientacions per a situacions de consum en el context escolar) i propostes de treball preventiu a l'aula; un DVD per fer una sessió didàctica audiovisual (conté una pel·lícula i una videoguia per facilitar la discussió i treballar les expectatives dels joves en relació als efectes del cànnabis, la pressió social i els riscos del consum); un web (www.xkpts.com) adreçat als joves; i una guia adreçada per al pares per facilitar el diàleg sobre el tema amb els fills.

Més informació: Agència de Salut Pública de Barcelona. Tel: 932 384 545

En pràctica

Tècniques de debat en grup

Anteriorment, aquesta secció ha tractat sobre tècniques que solen emprar-se en l'aplicació de programes i activitats de prevenció del consum de drogues. Així, al número 9 es va comentar la tècnica de l'assaig de conducta i al número 12 introduïem la tècnica de la discussió dirigida. En aquest número comentarem les característiques generals de tres tècniques de debat en grup molt utilitzades. En general, aquestes tècniques faciliten la participació dels membres d'un grup i poden satisfer múltiples objectius, si bé cadascuna és més adequada per a diferents finalitats.

Phillips 6/6. És útil per extreure conclusions sobre una qüestió i donar prioritat a la participació, la comunicació i la diversitat, més que no pas per trobar *la solució* a un problema. Consisteix en dividir els participants en grups de 6 persones que escolliran cadascun un moderador i un secretari. Durant 6 minuts els grups debatran sobre una qüestió ben delimitada. A continuació, cada secretari exposarà a la resta de participants les conclusions del seu grup. El conductor de l'activitat anota en una pissarra les conclusions dels diferents grups i, d'entre elles, el grup n'ha d'extreure una de general per a tots els participants. Com a limitació d'aquesta tècnica cal esmentar la necessitat de comptar amb un grup prou gran per poder fer varis subgrups.

Mètode de casos. És una tècnica útil per treballar l'anàlisi d'un problema i els processos de presa de decisions. Inicialment es presenta una situació o problema (el cas) a un grup i es deixen uns minuts per a que els participants reflexionin sobre el cas de manera individual. Seguidament es formen grups petits (de 3 o 4 persones) per analitzar en detall diferents aspectes del problema (com ara el context, quin és el problema en si, els recursos per resoldre'l, etc.) i mirar de trobar una solució o una resposta adient, que després compartiran amb la resta de participants.

Pannell de discussió. És útil per afavorir l'intercanvi d'idees i la consideració de punts de vista diferents sobre un tema. Consisteix en demanar que unes quantes persones que tenen punts de vista diferents sobre un tema defensin les seves posicions davant del grup. Fet això, el grup s'ha de manifestar i adoptar una opinió sobre el tema. Una qüestió important és que les opinions dels membres del pannell, a més de ser diferents les unes de les altres, han de ser informades; com si fossin "experts" en el tema. En la pràctica, generalment això vol dir que abans del pannell hauran d'haver buscat informació sobre el tema objecte de discussió.

L'Opinió

Ramon Mora i Rosich és educador especialitzat, treballador social, pedagog i màster en Direcció Pública per ESADE. Té una àmplia experiència en diferents àmbits dels Serveis Personals i en gestió i direcció pública i és responsable de l'Àrea d'Acció Ciutadana de Sant Boi de Llobregat. Reconegut expert en el tema de la "transversalitat", li hem demanat que ens parlés d'aquest concepte i de la seva aplicació al treball en drogodependències.

L'estructura organitzativa clàssica de les administracions públiques té dificultats per respondre a noves demandes que no formen part de la missió d'una sola part de l'estructura (...)

La *transversalitat* és una manera de treballar complementària i coherent, efecte de múltiples accions realitzades per agents diversos en relació a uns objectius comuns definits des de l'encàrrec polític, adreçada a millorar processos i resultats. Per nosaltres, la manera d'aplicar-la amb èxit a l'administració local és en el marc d'un Sistema de Serveis Locals (serveis municipals, iniciativa social, iniciativa mercantil i altres administracions que operen en el territori), on tots els subsistemes "hi estiguin implicats". Una publicació recent del nostre equip comenta àmpliament aquest concepte i inclou alguns exemples extrets de la seva aplicació al desenvolupament d'un programa municipal de drogues(*).

L'estructura organitzativa clàssica de les administracions públiques té dificultats per respondre a noves demandes que no formen part de la missió d'una sola part de l'estructura. En ella, la manca de percepció global provoca un debilitament del sentit de

responsabilitat, i cadascú tendeix a responsabilitzar-se només de la seva feina especialitzada. Si hi afegim la necessitat d'una visió integral de les actuacions dirigides a determinats segments de la població i la limitació financera, en especial dels ajuntaments, arribem a la necessitat d'una transformació de les formes de funcionar de l'administració. Aleshores, la transversalitat adquireix un paper rellevant.

Des d'aquest plantejament, l'ajuntament de Sant Boi es va plantejar desenvolupar diversos programes transversals al voltant de tres eixos: Edat i Gènere, Temàtics (on s'emmarca el de Drogues) i Territorials. Després de sis anys de treball intens, recentment s'ha aprovat el Programa Transversal de Prevenció de Drogodependències, on hi intervenen el conjunt de serveis locals i que s'estructura en quatre eixos d'actuació: Informació i sensibilització, Formació i capacitació, Col·lectius d'atenció especial i Anàlisi i planificació. A hores d'ara estem molt satisfets del treball tècnic, polític i ciutadà dut a terme en el procés d'elaboració del programa, i tot i que és aviat per fer balanç, comencem a veure millores evidents en els plantejaments de la prevenció, en especial en els processos. El temps ens ho dirà en relació als resultats.

(*) Ramon Mora, Lluïsa Moret, Tomás Ezpeleta. *La transversalidad como impulsora de mejoras en la Administración Pública en un contexto de desarrollo de un sistema de servicios locales*. Ediciones del Serbal. Barcelona, 2006.

Pla Local Sobre Drogodependències de Montcada i Reixac

El Pla Local Sobre Drogodependències (PLSD) de Montcada i Reixac va sorgir de la necessitat d'estructurar diferents accions que es venien desenvolupant des de feia anys al municipi en relació a les drogues. Emmarcat dins la Regidoria de Salut Pública i Consum, els seus àmbits de treball inclouen la prevenció del consum, la reducció de danys, l'assistència i la integració social. Les seves accions es decideixen a partir d'un marc teòric de referència, van precedides d'una anàlisi de la situació local i contempnen participació de la població, la transversalitat i l'avaluació.

Marc teòric. Es consideren les drogues i el seu consum com a part del món en que vivim, on cada persona ha de disposar d'eines que li permetin decidir quina relació estableix amb elles. En conseqüència, es treballa al voltant de les actituds, les creences i els coneixements (incorporant la perspectiva de gènere) i, principalment, les habilitats socials per gestionar la influència social.

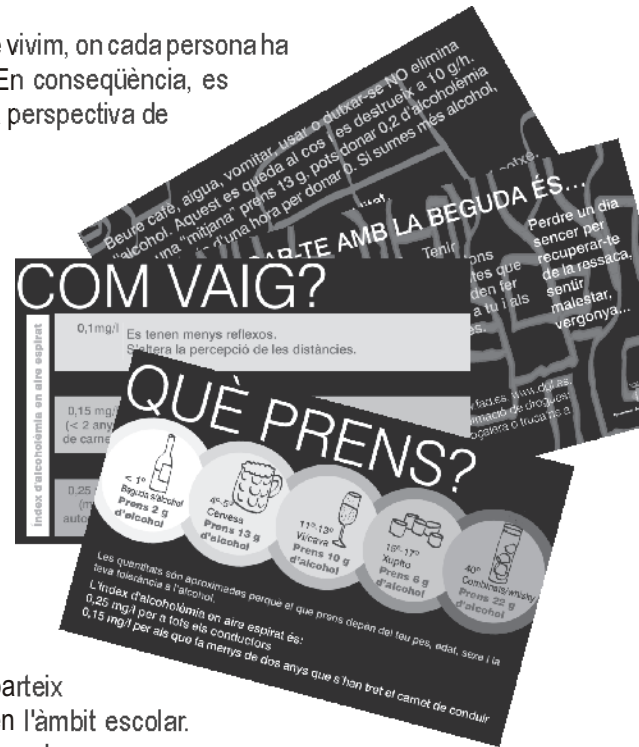
Anàlisi de la situació. L'any 2002 es va fer una enquesta sobre consum de drogues amb escolars de 14 a 18 anys. Els seus resultats van servir per donar prioritat al treball relacionat amb el tabac, l'alcohol i el cànnabis i per iniciar accions en el camp de l'oci. Alhora es revisen altres estudis i es té en compte l'opinió dels professors, la policia local, els sanitaris, etc.

Participació. El Pla compta amb una taula de participació que funciona com a òrgan consultiu. De fet, la participació de la població es contempla tant en el disseny com en l'avaluació de les intervencions. En la creació de materials informatius, per exemple, es fan avaluacions formatives directament amb la població diana.

Transversalitat. Es manifesta en la integració de programes d'altres departaments (d'oci, d'esports per a joves, d'atenció a la infància, etc.) dins del PLSD, i en el desenvolupament d'accions a proposta d'altres departaments.

Avaluació. Es fa tant amb la població directa com amb la intermediària, i es comparteix amb els professionals implicats, com ara els professors en el cas d'accions en l'àmbit escolar. Alhora, l'avaluació global del període ajuda a definir els objectius i les actuacions per al proper.

Més informació: Ajuntament de Montcada i Reixac. Pla Local Sobre Drogodependències. Tel: 935 726 474

Navegant

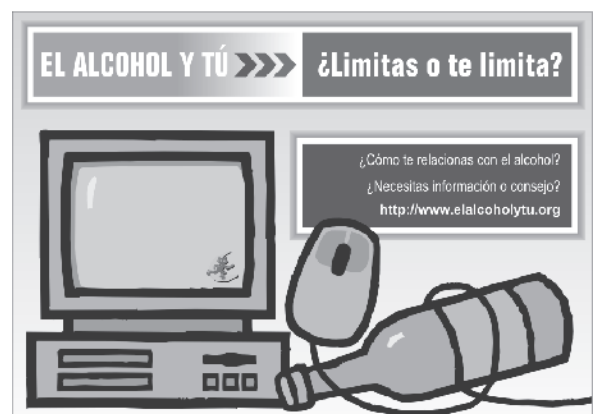
El alcohol y tú

El web que comentem en aquest número és un instrument dissenyat per facilitar l'autoexploració del consum de begudes alcohòliques i la identificació de possibles situacions personals de risc o de problemes relacionats amb aquest consum. *El alcohol y tú. ¿Limitas o te limita?*, que és el nom complet del web, ha estat elaborat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona dins del marc de les activitats del programa "De marxa sense entrebancs", que compta amb el finançament del *Plan Nacional sobre Drogas*.

El alcohol y tú ofereix als seus visitants la possibilitat d'anotar el seu consum setmanal de begudes alcohòliques i de respondre un qüestionari per detectar possibles problemes relacionats amb el consum d'alcohol. A continuació, el sistema retorna consells o recomanacions en funció de les dades introduïdes per cada navegant.

Aquest web també permet analitzar la relació personal establerta amb l'alcohol, a més d'oferir abundant informació sobre el tema, com ara sobre el contingut d'alcohol de les consumicions més habituals, consells per beure menys i amb menys risc, un glossari de termes relacionats amb l'alcohol i una secció de preguntes freqüents. Finalment contempla la possibilitat de formular consultes per via electrònica.

Adreça del web: <http://www.elalcoholytu.org>

Amb poques paraules

Nou pla de drogues a Barcelona. El 24 de febrer de 2006 l'Ajuntament de Barcelona va aprovar el Pla d'Acció de Drogodependències 2006-08. Elaborat amb una metodologia basada en la participació, la transversalitat i la identificació d'evidències en relació a les accions plantejades, s'estructura en diferents àrees i àmbits: ciutat, infància i adolescència, joves i adults joves, dones, i població addicta a les drogues. Es pot baixar de:

<http://www.aspb.es>

El Turó de Castellbisbal: un nou pla sobre drogues i comportaments de risc. L'Ajuntament d'aquest municipi del Vallès Occidental ha aprovat un Pla Marc sobre drogues i comportaments de risc per al període 2006-09. Aquest Pla per millorar els hàbits de salut de la població en relació a les drogues contempla objectius en matèria de prevenció, atenció i inserció social. Més informació: elturo@castellbisbal.cat

Programa municipal transversal de prevenció de les drogodependències a Sant Boi. Com ens comenta el nostre entrevistat a l'*Opinió* d'aquest mateix butlletí, l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat ha aprovat un Programa Transversal de Prevenció de les Drogodependències, que incorpora el conjunt de serveis locals i contempla quatre eixos d'actuació: informació i sensibilització, formació i capacitació, col·lectius d'atenció especial i anàlisi i planificació. Més informació: programadrogues@santboi.cat

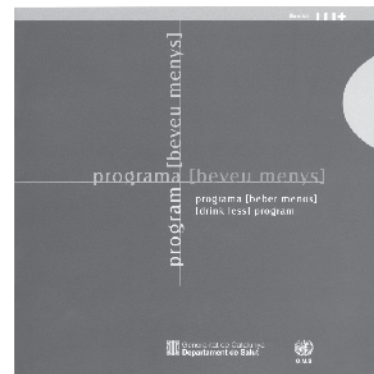
Nova Carpeta de Salut Jove. L'Ajuntament de Palamós ha renovat la seva Carpeta de Salut (veieu el número 12 de Prevenim.DRO). El nou material es distribueix entre els estudiants del Baix Empordà, i incorpora un nou disseny i continguts sobre ciberaddiccions, maltractament entre iguals i violència de gènere, que se sumen als de drogues, alimentació i salut sexual. Més informació: joventut@palamos.org

Fe d'errades. A la secció *Materials* del butlletí anterior (número 16, monogràfic sobre drogues, oci i lleure) s'indicava, erròniament, que es podia obtenir més informació sobre la campanya *@lkol al k@p NK@p* a l'Agència de Salut Pública de Barcelona, quan en realitat havia de dir "a l'Ajuntament d'Ampostà. Tel.: 977 702 456".

El calaix

Beveu Menys és un programa d'intervenció amb bevedors de risc i dependents que va néixer en el marc d'un projecte de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) amb l'objectiu de difondre estratègies de detecció precoç i d'intervenció breu en matèria d'alcohol a l'atenció primària de salut. Liderat a Catalunya des de 1995 per l'Òrgan Tècnic de Drogodependències, està pensat per ser útil per als professionals que han de donar resposta als problemes de l'alcohol i per a les persones afectades. A nivell operatiu es proposa aportar als professionals de l'atenció primària de salut formació i instruments per abordar els problemes de salut derivats de l'abús de begudes alcohòliques. *Beveu Menys* consta de tres elements: 1) Un programa de formació, que treballa conceptes bàsics i habilitats per a l'abordatge i el maneig de pacients amb un consum problemàtic d'alcohol; 2) Un programa d'actuació amb bevedors de risc i dependents, que inclou instruments i protocols de detecció i d'intervenció breu; i 3) Sensibilització a la població general sobre els límits del consum d'alcohol i per estimular la consulta amb els professionals de la salut. Cadascun d'aquests elements compta amb materials específics: guies, CD-Rom, transparències, protocols, qüestionaris de detecció, opuscles informatius, pòsters, etc.

Més informació a: www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/alcohol/doc10215.html

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Antoni Duran i Jaume Llariba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Dipòsit legal:

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona

Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>